

นวัตกรรมการวิจัย

โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน

ปาฐกถาศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ครั้งที่ 1
สาขาวิชาบริหารการศึกษาและสาขาวิชาอุดมศึกษา
ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปราชญ์ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ครั้งที่ 1

เรื่อง นวัตกรรมวิจิตร

โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน

พิมพ์ครั้งที่ 1 1,000 เล่ม ธันวาคม 2553

พิมพ์ครั้งที่ 2 2,000 เล่ม สิงหาคม 2554

ราคา 50 บาท

จัดพิมพ์โดย โครงการปราชญ์ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน
สาขาวิชาบริหารการศึกษาและสาขาวิชาอุดมศึกษา
ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
โทรสาร: 0-2218-2595 ต่อ 841 และ 0-2218-2574 ต่อ 761
E-mail Address: wichitinno2553@gmail.com

ผู้ออกแบบปก นายสุแทน คุ่มเพ็ญดี

สถานที่จำหน่าย 1. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 0-2218-2529
2. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 0-2218-7000-3

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์วชิรรินทร์ พี.พี.
621-623 ซอยข้างธนาคารกรุงเทพ สาขาผ่านฟ้า แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร
กทม. 12000 โทร. 02-281-2197, 02-281-2205 โทรสาร. 02-281-2629
www.wacharinprint.com E-mail : wacharinpp@gmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

นวัตกรรมวิจิตร / วิจิตร ศรีสอาน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์วชิรรินทร์ พี.พี.;

2553. 48 หน้า

1. นวัตกรรม 2. วิจิตร 3. นวัตกรรมวิจิตร 4. นวัตกรรมการศึกษา
5. วิจิตร ศรีสอาน 6. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์

ISBN 978-616-551-251-0

คำนำ

หนังสือเรื่องนวัตกรรมวิจิตรเล่มนี้ เป็นหนังสือที่สาขาวิชาบริหารการศึกษาและสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ปาฐกถาของศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ซึ่งเป็นปาฐกถาครั้งที่ 1 ในโครงการปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2552 ณ ห้องประชุม 101 อาคารประชุมสุข อชาวอำรุง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโอกาสที่ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน มีอายุครบ 75 ปี คณะกรรมการโครงการปาฐกถา ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ที่ได้กรุณาให้เกียรติเป็นผู้แสดงปาฐกถาเรื่อง “นวัตกรรมวิจิตร” ซึ่งทำให้ผู้ฟังได้ทราบแนวคิดเบื้องหลังนวัตกรรมทั้งหลายที่ท่านได้นำมาสู่การปฏิบัติในวงการศึกษไทย ปาฐกถาเรื่องนี้จึงเป็นการกระตุ้นต่อมคิดและเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ท่านได้ยากอย่างยิ่ง นอกจากนี้ท่านได้กรุณามอบเงินจำนวน 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) ให้แก่คณะครุศาสตร์ เพื่อเป็นเงินทุนสนับสนุนโครงการปาฐกถา อีกด้วย คณะกรรมการโครงการปาฐกถา จึงสำนึกในพระคุณของท่านมิรู้ลืม

การจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแพร่ปาฐกถาของโครงการปาฐกถาศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน เพื่อถนอมรักษาการผู้ที่เข้าฟังปาฐกถา จะเป็นกิจกรรมบริการวิชาการที่สาขาวิชาบริหารการศึกษาและสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งใจจัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ประชาคมบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา และมีความประสงค์ที่จะให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการเสนอหัวข้อปาฐกถาที่ประชาคมสนใจ เพื่อที่คณะกรรมการโครงการปาฐกถาจะนำไปพิจารณาจัดในปีต่อไปให้สอดคล้องกับความ

สนใจของประชาคม ท่านที่สนใจจะเสนอหัวข้อปาฐกถาในปีต่อไป สามารถเสนอโดยการ
ส่งทางโทรสารหรือ e-mail ที่ระบุไว้ในปกหน้าด้านในของหนังสือเล่มนี้ คณะกรรมการ
โครงการปาฐกถาฯ ขอขอบคุณ ผู้สนใจทุกท่านมาล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ

ประธานคณะกรรมการโครงการปาฐกถาฯ ปี 2552

รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ

ประธานคณะกรรมการโครงการปาฐกถาฯ ปี 2553

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
นวัตกรรมวิจิตร.....	1
ภาคผนวก.....	19
ภาคผนวก ก โครงการปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน.....	21
ภาคผนวก ข โครงการปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ครั้งที่ 1.....	24
ภาคผนวก ค ประวัติและผลงาน ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน.....	28
ภาคผนวก ง คณะกรรมการโครงการปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ครั้งที่ 1.....	39
ภาคผนวก จ รายชื่อหน่วยงานและนิสิตเก่าที่สนับสนุนการพิมพ์.....	40

นวัตกรรมการวิจัย

ท่านคณบดีคณะครุศาสตร์ ท่านหัวหน้าภาควิชานโยบาย การจัดการและความ เป็นผู้นำทางการศึกษา ประธานสาขาวิชาบริหารการศึกษา ประธานสาขาวิชาอุดมศึกษา ท่านคณาจารย์ นิสิต และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน ในฐานะที่ผู้พูดได้รับการแนะนำ ว่าเป็นทั้งนิสิตเก่า เป็นอาจารย์เก่า รวมทั้งได้รับเกียรติในปัจจุบันอีกหลายอย่าง ผู้พูดมี ความตระหนัก สำนึกมาโดยตลอดว่าผู้พูดแจ้งเกิดที่นี่ ในแง่ของความใฝ่ฝันที่จะเป็นครู กับบรรลุความฝันที่นี่ เพราะเป็นสถาบันที่ผู้พูดจบได้ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต หลังจาก ที่จบอักษรศาสตร์มา ก็ถือว่าเป็นสถาบันที่ให้อาชีพกับผู้พูดที่ผู้พูดเลือก สถาบันแห่งนี้ ยังกรุณากับผู้พูดมากกว่านั้น เพราะให้แจ้งเกิดในฐานะที่ได้รับการบรรจุเป็นอาจารย์ ครั้งแรกที่นี้ครับ และตอนที่ได้รับการบรรจุ เมื่อจบอักษรศาสตร์และครุศาสตร์นั้น นึกว่า จะให้ทำงานวิชาการ ท่านรักษาการคณบดีสมัยนั้น คือ ศาสตราจารย์ ดร.ประชุมสุข อาชวอำรุง บอกคณะครุศาสตร์ต้องการ 2 อย่างจากเธอ ถามว่าต้องการอะไรจากผู้พูด อันที่ 1 ต้องการผู้ชายเพราะไม่ค่อยมี อันนี้ผู้พูดบอกให้ได้ครับ เพราะยังเป็นผู้ชายเต็มตัว อยู่ ประการที่ 2 ท่านบอกว่า “เธออย่าผิดหวังนะ ระยะต้นนี้ ฉันจะไม่ให้เธอทำงาน วิชาการหรอก จะให้ทำงานธุรการ” บรรจุบ๊อบก็ได้เป็นหัวหน้าธุรการเลยครับ เพราะสมัย นั้นคนที่จบอักษรศาสตร์ ครุศาสตร์ 2 ปริญญา เขาเทียบเท่าปริญญาโท ผู้พูดได้รับการ บรรจุก็เป็นชั้นโทเลย พอบรรจุเป็นชั้นโทก็เป็นหัวหน้าเลย บรรจุที่นี่จึงไม่เคยเป็นลูกน้อง ยกเว้นเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาท่านคณบดี ในที่สุดท่านก็บอก “เธอรู้มั๊ย การที่ฉันให้ทำงาน ธุรการ เป็นการเตรียมเธอให้ไปเรียนต่อปริญญาเอกทางบริหารการศึกษา” เพราะฉะนั้น การจะไปเรียนปริญญาเอก ผู้พูดได้รับการเตรียมให้เป็นหัวหน้าคณงานภารโรง ได้รับการเตรียมให้ดูงานธุรการครับ ซึ่งเอาเข้าจริง ๆ ก็เป็นประโยชน์ ผู้พูดจึงรู้สึกและสำนึกมา โดยตลอดว่า ได้แจ้งเกิดที่นี่ เพราะที่นี่ให้ทั้งโอกาสทางการศึกษา แล้วก็ให้ทั้งโอกาสใน การทำงาน และจากพื้นฐานที่ดีที่ได้จากที่นี่ ผู้พูดก็เติบโตในจุฬาฯ ขึ้นไปเป็นเลขาธิการ ขึ้นไปเป็นรองอธิการบดี ก่อนที่จะถูกย้ายโอนไปอยู่นอกจุฬาฯ ที่ทบวงมหาวิทยาลัย จึง ถือเป็นหน้าที่ครับ ในทุกครั้งและทุกเรื่องทางคณะครุศาสตร์ขอให้มาช่วย ขอให้ทำ ผู้พูด ถือเป็นหน้าที่ครับ หลายแห่งเขาก็ต่อว่าผู้พูดว่า ทำไมเวลาที่ไปเป็นตำแหน่งบริหารระดับ สูง ความรับผิดชอบมาก แล้วเขาขอร้องให้ไปช่วยสอนแล้วถึงไม่ไป แล้วทำไมจึงสอนอยู่ที่

เฉพาะจุฬาฯ ผู้พูดไม่เคยดเว้นเลยนะครับ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอะไร ก็สอนหนังสือให้ ถ้าไม่สะดวกก็ให้ไปเรียนที่สำนักงาน หลายคนก็เป็นลูกศิษย์ที่นึกว่าจบจากสำนักงาน ผู้พูดครับ เพราะไม่เคยมาเรียนที่นี่ มีหลายรุ่นเป็นอย่างนั้น ผู้พูดก็ตอบเขาบอกว่า เพราะว่าที่นี่เป็นที่ที่แจ่มเกิดและเมื่อเป็นศิษย์เก่า เป็นอาจารย์เก่า ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ครับ ที่จะต้องตอบแทนบุญคุณของสถาบันที่ให้การศึกษาย่างดีแก่เรา วันนี้เองก็เป็นวันที่ผู้พูดติดภาระ ที่จริงต้องไปเป็นประธานชมรมวไลยอลงกรณ์อยู่หน้ามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผู้พูดก็บอกไม่ได้ งานคณะครุศาสตร์ต้องมาก่อน ส่วนมวยก็ขอให้อธิการบดีไปเปิดเอง ก็แล้วกัน จะได้มีผู้หญิงไปเปิดก็พามวยบ้าง นอกจากเดี๋ยวนี้ขายอมให้ขึ้นชกแล้ว ยิ่งมาในสมัยหลัง คณะครุศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้เกียรติกับผู้พูดมากกว่า ที่พึงจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นปฐนียาจารย์ ศาสตราจารย์ หรือแม้แต่ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ไม่มีอะไรครับที่จะภูมิใจมากกว่าการได้รับเกียรติจากมหาวิทยาลัยที่ตนเองจบและเคยทำงานมา เพราะฉะนั้น ผู้พูดจึงรู้สึกเป็นเกียรติสูงสุดและมีความภาคภูมิใจมากที่สุด ที่ได้รับเกียรติจากครุศาสตร์ ที่ได้รับเกียรติจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ ก็ได้กิตติมศักดิ์มาแล้ว 13 ใบ จากอังกฤษ จากฮ่องกง จากอินเดีย จากมาเลเซีย และอีกหลายแห่ง แต่รู้สึกว่าคุณค่าและความหมายที่มากที่สุด อยู่ที่ใบสุดท้ายที่ได้จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ ได้ติดตามเอาใจใส่ และพร้อมจะให้เกียรติกับศิษย์เก่า ซึ่งผู้พูดถือว่าอันนี้เป็นส่วนของวัฒนธรรมองค์กรที่ควรให้การยกย่อง สรรเสริญครับ เพราะฉะนั้น วันนี้จึงมาทำหน้าที่อีกครั้งหนึ่ง และค่อนข้างเป็นหน้าที่พิเศษครับ เพราะเป็นวาระโอกาสที่คณะครุศาสตร์ โดยภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ร่วมกับทางสาขาวิชาบริหาร การศึกษาและสาขาวิชาอุดมศึกษา ได้จัดให้มีโครงการปาฐกถาศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ขึ้น และต้องการให้ผู้พูดเป็นคนที่มาพูดเป็นการประเดิมเริ่มต้นของโครงการนี้ ผู้พูดถือว่าเป็นเกียรติอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับจากการดำรงริเริ่มของ 2 สาขาในภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ขอขอบคุณทางภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาบริหารการศึกษาและสาขาวิชา อุดมศึกษา คณาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งท่านที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของเรื่องนี้ด้วยเท่าที่ผมทราบ ที่ทำให้มีโครงการนี้ และก็มีปาฐกถาครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในปลายวันนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการที่จะดูแลโครงการนี้

ให้มีกิจกรรมต่อเนื่องไป การตั้งโครงการไม่ยากครับ แต่การทำให้โครงการอยู่ และอยู่อย่างมีความหมาย เป็นเรื่องสำคัญ ก็ขอฝากคณะกรรมการที่จะดูแลโครงการนี้ และถ้ามีทางหนึ่งทางใดที่ผู้พูดจะช่วยสนับสนุน ไม่ใช่เพื่อตัวผู้พูดเอง แต่เพื่อเป็นส่วนน้อยๆ ส่วนหนึ่ง ที่จะกระตุ้นให้เกิดความงอกงามทางวิชาการแก่คณะครุศาสตร์ผ่านโครงการปาฐกถา ก็ยินดีเสมอครับ

เรื่องที่เลือกมาพูดเป็นปาฐกถาแรกที่ชื่อว่า “นวัตกรรมวิจิตร” นี่จริงๆ แล้วเป็นเรื่องที่ผู้พูดเองลืมนั่งอยู่พอสมควร เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบพูดเรื่องของตัวเอง แล้วก็โดยเฉพาะการพูดถึงผลงานของตนเองนั้น ส่วนมากแล้วจะหลีกเลี่ยงเสมอมา แล้วก็มักจะมีคนที่เขาอาสาพูดเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พูด โดยที่เขาศึกษาและก็อาสาที่จะนำเสนอ เช่น ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ เขาจะเป็นคนที่รู้จักผู้พูดดีที่สุด แล้วเขาก็เอาความรู้จัก ค้นเคยติดตามผลงานของผู้พูด มาเขียนเป็นหนังสือ ชื่อว่า “วิจิตรวรรณ” ซึ่งก็พิมพ์ไปหลายปีแล้ว คนก็ถามว่า เมื่อไรอาจารย์จะเขียนอัตชีวประวัติ ผู้พูดบอก ผู้พูดไม่เห็นมีอะไรน่าสนใจเลย แล้วก็ถ้าจะรออ่านคงไม่ได้อ่านนะครับ และถ้าใครจะมาเขียนเพื่อจะพิมพ์งานศพ ก็อย่าทำ เพราะเหตุว่า ให้คนอื่นเขามองเราดูว่าเขาจะมองได้ชัดกว่าเรามองตัวเราเอง เช่นเดียวกันครับ ที่เมื่อวานนี้ มีการเอาเรื่องเดียวกันนี้ พูดที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เขาก็ถามว่า เขาเห็นผู้พูดมีส่วนในนวัตกรรมหลายอย่าง ถ้าจะเอาเรื่องนวัตกรรมมาพูด ควรจะชื่อนวัตกรรมอะไร ผู้พูดก็บอกว่าชื่อนวัตกรรมอะไร ก็คงยาวครับ เพราะถ้าท่านเลือกมา 7 เรื่อง ท่านก็ต้องเรียกชื่อไป 7 เรื่อง ผู้พูดก็บอกเอาง่ายๆ ก็แล้วกันเป็น “นวัตกรรมวิจิตร” เขาก็บอก ก็ดี ทั้งๆ ที่เขาไม่รู้ว่ามีนัยความหมายอะไร เพราะผู้พูดไม่ได้อธิบาย ตกลงเขาก็พูดกันไปแล้วเมื่อวาน ทางคณะครุศาสตร์ คณะที่จัดก็บอก “อ้าว! แล้วอาจารย์จะเอาเรื่องเดิมมาพูดอีก ซ้ำกับเมื่อวาน แล้วใครจะฟัง” ผู้พูดบอก “ต่างกันนะครับ เมื่อวานนี้ 8 คนนะครับที่พูด วันนี้คนเดียวครับ” แล้วก็ใช้เป็นเชิงหลักของการเสริมสร้างนวัตกรรมมากกว่าตัวนวัตกรรมเอง คือเอาตัวนวัตกรรมมาเป็นตัวประกอบ แต่ว่าบทวิเคราะห์ของผู้พูดจะเป็นบทวิเคราะห์ที่ต่างไปจากเมื่อวาน ก็ขอเสนอในเบื้องต้นครับว่า ความหมายของ “นวัตกรรมวิจิตร” ที่เรากำลังจะพูดกัน หมายถึงอะไร มี 2 ความหมายครับ ความหมายแรก หมายถึง “สิ่งใหม่ หรือ วิธีการใหม่ ที่คนชื่อวิจิตร ทำขึ้น” เพราะคำ “นวัตกรรม” หรือ “Innovation” หมายถึง สิ่งใหม่ วิธีการใหม่ อุปกรณ์ใหม่ อะไรที่เป็นแนวคิดใหม่ที่น่าสนใจนำมาใช้ซึ่งในช่วงเวลานั้น คือในช่วงเวลาที่นำ

เข้ามาเป็นเรื่องใหม่ ตอนนี้อาจจะไม่ใหม่แล้ว แต่ว่าตอนที่นำเข้ามาเป็นเรื่องใหม่ และเรื่องใหม่นี้ คนที่นำเข้ามาเผชิญชื่อ “วิจิตร” ก็เลยเลือกเอาสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ที่คนชื่อ “วิจิตร” ทำขึ้น มาเป็นหัวข้อเรื่อง อีกความหมายหนึ่ง คำว่า “วิจิตร” แปลว่า “ที่งาม ประณีต” ครับ ฉะนั้น ถ้าใช้คำว่า “นวัตกรรมวิจิตร” ก็หมายความว่า “สิ่งใหม่หรือของใหม่ที่งามประณีต” ในความหมายที่ว่า นำเข้ามาแล้ว มีประโยชน์ เกิดความงอกงาม แล้วก็ทำให้ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเหล่านี้มีความเจริญงอกงาม ผู้พูดก็ใช้ใน 2 ความหมายนี้เท่านั้นครับ คือ สิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ที่คนที่ชื่อ “วิจิตร” ทำ สิ่งใหม่หรือของใหม่ที่งามประณีต เอาเข้ามาแล้วเกิดผลดี มีประโยชน์เกิดความงอกงามแล้วก็ทำให้ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเหล่านี้มีความเจริญงอกงาม ผู้พูดก็ใช้ใน 2 ความหมายนี้เท่านั้น คือ สิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ที่คนที่ชื่อวิจิตรทำ สิ่งใหม่หรือของใหม่ที่งามประณีต เอาเข้ามาแล้วเกิดผลดี เกิดความงอกงาม

แต่กระบวนการของการเสริมสร้างนวัตกรรม ก็ขอเริ่มจากกำเนิดของนวัตกรรม คือไม่ใช่อยู่ดีๆ นวัตกรรมมันเกิดขึ้น เหมือนกับฝันเพื่องตใจตื่น แล้วก็เกิดเป็นนวัตกรรมหรืออาร์คิมิดีสกระโดดลงอ่างน้ำน้ำล้น อาร์คิมิดีสก็เลยต้องไปคิดว่าเอ๊ะ! ทำไมน้ำล้น ก็เลยเกิดเป็นทฤษฎี จนในที่สุดถ้ามันจะเกิดเป็นนวัตกรรมหรือกำเนิดนวัตกรรม มันเป็นเรื่องของการคิดของใหม่ที่จะใช้แทนหรือเสริมของเก่า มันเป็นการแสวงหาความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ใหม่ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาของเดิมให้ดีขึ้น พูดสั้นๆ ก็คือ คิดค้นของใหม่ใช้แทนหรือว่าเสริมของเก่า นั่นเป็นแหล่งกำเนิดอันที่หนึ่ง

ประการที่สอง เป็นการคิดค้นของใหม่เพื่ออนาคต โดยมองไปข้างหน้า คาดว่าอนาคตมันจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็คิดนวัตกรรมที่จะไปรองรับของใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น นักคิด นักประดิษฐ์ เกี่ยวกับนวัตกรรมก็จะอยู่ใน 2 ประเภทนี้ คือ ประเภทแรก คิดค้นของใหม่ ใช้แทนหรือเสริมของเก่า ประเภทที่สอง ก็คือ คิดค้นของใหม่เพื่ออนาคต หรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น เขาอยากจะเดินทางไปโลกพระจันทร์ เขาคิดกันมาตั้งนานแล้ว ทำอย่างไรถึงจะไปเหยียบดวงจันทร์ ทั้งๆ ที่เรื่องที่จะเหยียบดวงจันทร์ มันยังไม่เกิดและไม่เคยเหยียบ แต่เมื่อคิดอยากจะไปเหยียบ ก็ต้องหาวิธี ต้องสร้างเทคโนโลยี ต้องสร้างนวัตกรรมเพื่อจะไปเหยียบดวงจันทร์ ถ้ามานวัตกรรมวิจิตรเป็นประเภทไหน ประเภทไปเหยียบดวงจันทร์ หรือว่าเป็นประเภทใช้แทนของเก่า ผู้พูดพิจารณาสิ่งที่ผู้พูดเกี่ยวข้องด้วย ผู้พูดคิดว่าผู้พูดเป็นประเภทคิดค้นของใหม่ใช้แทนหรือ

เสริมของเก่า ไม่ใช่คิดค้นของใหม่เพื่อไปสู่อนาคต เพราะฉะนั้น นวัตกรรมวิจิตรที่จะพูดกัน จึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากความพยายามคิดค้นแก้ปัญหาการศึกษาไทย และเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดียิ่งขึ้น นวัตกรรมที่จะพูดถึง 7 เรื่อง จะมีที่มาจากปัญหาทั้งสิ้น และวิธีการที่แก้ปัญหาที่ทำอยู่เดิม แก้ปัญหาไม่ได้ หรือแก้ปัญหาก็ไม่ดีเท่าที่ควร จึงต้องคิดหาวิธีที่จะแก้ปัญหานั้นดีกว่า กระบวนการของนวัตกรรมนั้นมีอยู่ทั้งหมด 4 ขั้นตอน อันนี้ไม่มีทฤษฎีไหนบอกหรือตำราไหนพูด เป็นเรื่องที่คุณผู้ฟังวิเคราะห์ สังเคราะห์จากประสบการณ์โดยตรง

กระบวนการแรกเลย คือ เรื่องจุดประกาย ซึ่งเป็นต้นเค้าความคิด เป็นเสมือนก่อไฟ จุดไฟ เพื่อที่จะก่อไฟขึ้น หรือเหมือนที่มีเหล็กไฟแช็คและมีประกายไฟออกมา อันนี้เรียกว่า เป็นขั้นจุดประกาย เมื่อจุดประกายแล้วก็เป็นเรื่องขยายความคิดหรือขยายความคิด เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การกระทำ ขั้นที่ 3 คือ พิชิตการเปลี่ยนแปลง เมื่อขยายความคิดได้ ขยายความคิดได้ ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และเมื่อเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะติดตามดู เพื่อให้เห็นว่ามีความสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างไร ก็เป็นขั้นแสดงสัมฤทธิ์ผล

จุดประกาย ขยายความคิด พิชิตการเปลี่ยนแปลง แสดงสัมฤทธิ์ผล คือ 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้พูดร้อยกรองขึ้น เป็นพื้นฐานอักษรศาสตร์ เพราะฉะนั้น อันนี้หากจากตำราไหนก็ไม่ได้

ในหนังสือเล่มที่แจกไป ชื่อ นวัตกรรมวิจิตร ได้มีนวัตกรรมอยู่ 7 นวัตกรรม และนวัตกรรมเหล่านั้น ก็นำเสนอโดยบุคคลที่อยู่ในช่วงที่นวัตกรรมนั้นเกิด เป็นผู้มีส่วนร่วมบ้าง เป็นผู้มีส่วนได้รับผลบ้าง แล้วก็นำมาเล่า เช่น ท่านอธิการบดีคนปัจจุบันของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านเป็นชาวค่ายอาสาสมัคร ท่านฉลองเรื่องค่ายอายุครบ 50 ปี เมื่อเดือนที่แล้ว เพราะเกิดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 50 ปี เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ท่านเข้าใจค่ายดีที่สุดคนหนึ่ง ท่านก็บอกว่า อันนี้แหละคือนวัตกรรม เมื่อท่านเข้ารับหน้าที่เป็นอธิการบดี ท่านมียุทธศาสตร์ 5 ส ท่านก็บอกว่า ท่านเอาเรื่องเกี่ยวกับอาสาสมัครเข้าไปอยู่ในยุทธศาสตร์นั้นด้วย เพราะท่านชอบซึ่งและตระหนักในความสำคัญของงานอาสาสมัคร การพัฒนาคนให้มีจิตสาธารณะ ซึ่งท่านบอกว่าท่านได้มามากที่สุดจากการไปค่าย หรือกรณีของผู้ที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกำกับแห่งแรกของประเทศไทยในปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ สืบคำ ก็มาพูดถึงเรื่อง นวัตกรรมมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถาบันแห่งแรกที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ผู้พูดก็จะนำเอานวัตกรรม 7